

صورت مشترکین خارج از ایران مجله حیات مسلمین بر اساس دفترچه موجود در آرشیو شخصی مدیر مسئول مجله

رحیم روحبخش

مقدمه:

نگارنده این سطور در سال ۱۳۸۷ خ پروژه تدوین خاطرات و اسناد شیخ مصطفی رهنما، مدیر مسئول مجله حیات مسلمین را برای مرکز اسناد انقلاب اسلامی به انجام رساند. برای گویا سازی برخی مطالب خاطرات و اسناد، چندین بار در کتابخانه شخصی آقای رهنما حضور یافته و از محضر ایشان اطلاعات بسیاری در خصوص وقایع و رجال دهه بیست به بعد به دست آورد.

در یکی از این دیدارها، آقای رهنما دفترچه مشترکین مجله حیات مسلمین را که در سال‌های ۱۳۲۹-۱۳۳۱ خ منتشر می‌کرد، در اختیار نگارنده قرار داد. گستردگی مشترکین داخلی و خارجی مجله با بیش از دو هزار آدرس مشترک دریافت کننده نشریه و انبوه اسامی مراجع، علما، رجال، مؤسسات، نشریات (برای مبادله) و ... دریافت کننده مجله، انگیزه‌ای شد که شاید برای اولین بار مقاله‌ای (بنا به پیشنهاد حجت‌الاسلام رسول جعفریان) درباره موضوع اشتراک و مشترکین یک نشریه نوشته شود.

درباره شیخ مصطفی رهنما به اختصار باید گفت که وی در سال ۱۳۰۴ خ در کرمانشاه در خانواده‌ای روحانی چشم به جهان گشود و بعد از مدتی تحصیل در قم و نجف، وقایع سیاسی دهه بیست او را همچون بسیاری از جوانان آن زمان به سوی تهران و عرصه مبارزات و مطبوعات کشاند؛ البته نقش برادران واحدی‌ها - دایی‌های رهنما- در فدائیان اسلام در این رویکرد بی تأثیر نبود.

به هر حال او در تهران «جمعیت مسلم آزاد» را بنیان گذاشت و مجله «حیات مسلمین» را به عنوان ارگان جمعیت منتشر کرد. نتیجه مبارزات مطبوعاتی و سیاسی رهنما، هیجده بار زندان و یک بار تبعید به خارک بود.

به منظور تبیین چگونگی انتشار مجله و جایگاه آن، ابتدا به بخش مربوط به خاطرات ایشان درباره نشر مجله نگاهی می‌اندازیم و در ادامه بعد از توضیحی مختصر راجع به دفترچه مذکور، فهرست مشترکین و مطبوعات خارج از ایران مجله، طبق متن دفترچه ارائه می‌گردد.

خاطرات شیخ مصطفی رهنما درباره مجله حیات مسلمین:

«یکی از مسایل عمده‌ای که دغدغه خاطر من بود، مسأله اتحاد مسلمین است. بطور قطع با اتحاد شیعیان با اهل تسنن مسأله فلسطین حل می‌شد. از این رو طی مطالعاتی از آثار سیدجمال‌الدین اسدآبادی، مرحوم کواکبی و تأثیرپذیری از آیت‌الله طالقانی و مخصوصاً پدرم همیشه به این نکته فکر می‌کردم که چه باید کرد؟»

برای طرح این موضوع به فکر انتشار یک مجله افتادم. امتیاز مجله حیات مسلمین را در سال ۱۳۳۹ به نام حاج سید ابوالفضل برقی گرفتم. زیرا سن من کمتر از سی سال بود و شرایط اخذ امتیاز مجله را نداشتم البته توانستم مدیر مسئول مجله باشم، لذا فقط امتیاز به اسم ایشان بود. در این مجله از همان شماره نخست، مقالات متعدد و مفصلی راجع به اتحاد مسلمین و مسأله فلسطین نوشتم.

ناگفته نماند که سابقه نویسندگی من به سال‌های اقامت در کرمانشاه برمی‌گشت. در دوران سربازی در آن شهر، در روزنامه سعادت ایران، سلسله مقالاتی راجع به تاریخ عثمانی به چاپ رساندم. بعدها هم که به تهران آمدم، سخنان امیرالمومنین و ائمه اطهار را در روزنامه‌ها چاپ می‌کردم و این امر زمینه ورود من به حوزه نشریات را فراهم کرد.

به هر حال مجله حیات مسلمین را مدتی قبل از نخست‌وزیری مرحوم مصدق شروع و بعدها علی‌رغم چندین بار توقیف تا بیست و پنج شماره منتشر کردم. مجله اسماً دو هفته یک‌بار باید چاپ می‌شد ولی عملاً ماهنامه بود؛ علاوه بر آن مرتب توقیف می‌شد. مثلاً وقتی در شماره پنجم آن مسأله حرامزادگی رضاشاه را به نقل از اطلاعات شخصی پدرم آوردم، بعد از یکی دو شماره توقیف شد. اما من از اسامی امتیازهای دیگر استفاده کرده و مجله را چاپ می‌کردم. یک بار جمال امامی - که بعداً سناتور شد - تماس گرفت و گفت: ما حاضریم همه شماره‌های مجله را بخریم. هدفشان این بود که همه را بخرند و نابود کنند، که من قبول نکردم. زیرا در همه شماره‌ها شدیداً به درباره، حمله و از نواب صفوی حمایت می‌کردم.

محل مجله منزل شیخ علی‌اکبر برهانی بود. ایشان امام جماعت مسجد، لرزاده و یک آخوند بسیار ساده و معمولی بود. همچنین در این راستا از حمایت آقا شیخ ابوالفضل خراسانی هم برخوردار بودم. بعدها دفتر مجله را به اتاقی در میدان حسن آباد منتقل کردم. نامه‌هایی از مادرم - که در آن سال‌ها در کرمانشاه اقامت داشت - در اختیار دارم که از من درخواست ارسال شماره‌های جدید مجله را کرده است. در نامه‌ای مشابه نیز از دریافت شماره‌های ده مجله خبر داده است.»

توضیحی درباره دفترچه مشترکین مجله:

در صفحه نخست این دفترچه عنوان آن چنین آمده است:

«هوالکبیر - صورت مشترکین داخله و خارجه ایران و مطبوعات مورد تبادل داخل و خارج ایران و نمایندگان مجله». سپس در پایین صفحه عبارت «۱۳۳۱ ه.ش - تهران. شیخ مصطفی رهنما، مدیر مجله حیات مسلمین» اضافه شده است.

در صفحه دوم دفترچه نیز فهرست مندرجات آن به شرح زیر آمده است:

صفحه	فهرست مندرجات
۲[-۶]	۱) مشترکین خارج ایران
۷[۱۰۹] و ۱۰۷[-۱۲]	۲) مطبوعات خارج ایران
۱۳[-۱۶] و ۱۰۰[-۱۰۴]	۳) مطبوعات شهرستان‌های ایران
۱۷[-۲۴] و ۱۰۸	۴) مطبوعات تهران
۵۰[-۵۸] (۶۰)	۵) مشترکین محقق شهرستان‌های ایران
۷۷[-۷۷] و ۷۳[-۶۵] و ۶۰[-۴۹]	۶) مشترکین معلق شهرستان‌های ایران [و چند برگ ضمیمه به شماره ۱۹ و ۱۸ و ۱۷ و ۳]
۲۳[-۲۹] (۳۳)	۷) مشترکین محقق تهران
۱۴[۲۵-۳۳] (۲۴)	۸) مشترکین معلق تهران [و چند برگ ضمیمه به شماره ۴ و ۲ و ۱]
۷۳ (۸۳)	۹) نمایندگان خارج ایران
۹۶[-۹۹] و ۱۱۰[-۱۱۱]	۱۰) نمایندگان شهرستان‌های ایران
۹۴	۱۱) نمایندگان تهران

در ارتباط با این فهرست تذکر چند نکته لازم به نظر می‌رسد: نخست آنکه مفهوم مشترکین معلق این است که افراد مذکور مدت کوتاهی مجله را مشترک می‌شدند. دوم اینکه صفحات ۲۵-۱۵ دفترچه دوبار تکرار شده و این خطا باعث گردیده که آقای شیخ مصطفی رهنما غالباً بعد از صفحه ۱۵ تکراری به بعد در کنار سمت چپ صفحه شماره عدد دیگری با ده رقم افزایش در داخل پرانتز بنویسد تا در محاسبه صفحات، اشتباهی رخ ندهد؛ چنانچه دقت شود اعداد سمت چپ فهرست یعنی (۶۰)، (۴۰)، (۳۳)، (۲۴)، (۸۳) مؤید

این نکته است.

نکته سوم اینکه روی بند شماره ۹ یعنی «نمایندگان خارج ایران» خط کشیده شده است. چنین به نظر می‌رسد علی‌رغم پیش‌بینی اولیه، هیچ‌کس در خارج از کشور، به جز یک مورد - از شهر نجف در عراق به نام سید محمد معلم به نشانی متعهدالکهرباء و مدنایب الماء - برای نمایندگی مجله حیات مسلمین اعلام آمادگی نکرده که البته روی آن یک مورد نیز خط کشیده شده است اما همین اسم و نشانی در فهرست مشترکین خارج ایران آمده است.

بالاخره بعد از اینکه صفحات اولیه مورد نظر آقای رهنما برای هر بند فهرست پر شده و در پایان آخرین صفحه، آن بند با تذکر اینکه «بقیه در صفحه» آمده است، ادامه اسامی مشترکین در صفحات پایانی دفترچه نوشته شده است. اما این تغییرات صفحه را در فهرست مندرجات - به جز یک مورد برای بند ۲ - اعمال نکرده است که نگارنده موارد مذکور را با ذکر آن اعداد در داخل قلاب تصحیح کرده است. نکته بعدی اینکه، چند برگ اوراق و تعدادی یادداشت یک سطر کوچک نیز در داخل دفترچه موجود بود که اوراق ضمیمه ادامه مشترکین معلق تهران و شهرستان‌های ایران می‌باشد. از پنج یادداشت کوچک نیز دو یادداشت مربوط به بند ۱ (مشترکین خارج از ایران) و ۳ مورد مربوط به بند ۳ (مطبوعات شهرستان‌های ایران) است که در مقاله این اضافات مورد استفاده قرار گرفت.

همچنین در مواردی محدودی روی یک بند به طور کامل خط کشیده شده است. در پرسش از آقای شیخ مصطفی رهنما، ایشان اظهار داشتند: که احتمالاً این افراد فوت نموده و ارسال مجله برای آنان ادامه نیافته است. در مورد علایمی نظیر دایره، ضربدر و موارد مشابه در قسمت ملاحظات نیز افزودند: شاید به مفهوم پرداخت اشتراک، تداوم ارسال و یا اتمام دوره اشتراک می‌باشد. «جریده» به معنی روزنامه و «آمده» به مفهوم مبادله مجله با نشریه دیگر و «مکرر است» یعنی یک بار از مجله فرستاده شده و به ارسال مجدد آن نیازی نیست.

در خصوص بند ۱ - (مشترکین خارج از ایران)، تذکر نکته‌ای لازم است و آن اینکه تا شماره ۴۹، شماره‌گذاری شده است و بقیه شماره‌ها از نگارنده می‌باشد که استثنائاً آن شماره‌ها داخل قلاب نیامده است.

در پایان یادآوری این نکته خالی از لطف نخواهد بود که در قسمت مشترکین محقق تهران و معلق، اسامی ده‌ها ائمه مساجد تهران، صدها تن از علمای مرکز، بیش از ده سفارتخانه خارجی، به علاوه مرکز نمایندگی پاپ در ایران و بالاخره قریب ده نمایندگی خبرگزاری خارجی در تهران آمده است.

اما در این مقاله فقط بند ۱ و ۲ یعنی مشترکین و مطبوعات خارج از کشور (جهت مبادله) از فهرست این مجموعه به شرح زیر ارائه می‌شود:

طلیعه

مجله

مسلمین

صاحب امتیاز و مدیرمسئول

حاج سراج انصاری

محل اداره

خیابان خیام جنب کلاکتری ۸

تحت نظر بنیت تحریریه

دو شنبه غره محرم الحرام ۱۳۶۹ مطابق دوم آبانماه ۱۳۴۸

خواندن این طلیعه بهای آن است

از هموم خوانندگان محترم و خصوص ذرات
 محترمه علماء اعلام و حجج اسلام و مراجع انام
 و مبلغین ذوی العز و الاحترام جداً تمنا میکنیم که چند
 دقیقه ای از اوقات شریف خودشان را بخواندن
 این طلیعه تخصیص داده و از آغاز تا پایان دقیقاً
 مطالعه فرمایند و اگر مقتضی دیدند نظریات خودشان
 را لطفاً مرقوم فرموده و بنشانی این اداره ارسال
 فرمایند .

دفتر مجله مسلمین

عنوان تلگرافی: مسلمین و نشانی اداره در بالا نوشته شده است

۱) مشترکین خارج از ایران					
شماره	اسم	فامیل	محل	نشانی	ملاحظات
۱	محمد کاظم	طریحی	عراق	کوفه	
۲	علامه بزرگ	سید محمد صدر	عراق	بغداد- کرخ- جمیفه	
۳	آیت الله	سید محسن حکیم	عراق	النجف	
۴	آیت الله	میرزا مهدی شیرازی	عراق	کربلا	وجه فرستاده- از این پس مجانی ارسال شود
۵	علامه بزرگ	شیخ محمد رضا شبیبی	عراق	بغداد	
۶	سید عبدالعزیز	طباطبائی	عراق	نجف- مدرسه سید کاظم یزدی طباطبائی	
۷	دکتر حاج عبدالوهاب	عسگری	عراق	کاظمین- الکاظمینه	
۸	سید عباس	کاشانی	عراق	کربلا- مدرسه بادکوبه	
۹	حجت الاسلام	میرزا هاشم آملی	عراق	نجف- مدرسه بزرگ آخوند	
۱۰	حجت الاسلام	سید احمد مستنبط	عراق	نجف- مدرسه صدر	
۱۱	علامه بزرگ	سید هبه الدین شهرستانی	عراق	کاظمین	
۱۲	حجت الاسلام	سید سعید حکیم	عراق	بصره	
۱۳	سید ابوالقاسم	خوئی	عراق	نجف	آیت الله
۱۴	شیخ هادی	-	عراق	کوفه	حجت الاسلام
۱۵	سید مهدی	قمی	عراق	کربلا	آیت الله
۱۶	سید باقر	البلاط	عراق	کاظمین	الفضیله
۱۷	شیخ عبدالکریم	زنجانی	عراق	نجف	العلامه
۱۸	آیت الله میرزا محمد	الطهرانی	عراق	سامرا	آیت الله

۱۹	شیخ محمدحسین	کاشف العطاء	عراق	نجف	آیت الله
۲۰	سید جمال	گلپایگانی	عراق	نجف	آیت الله
۲۱	شیخ محمد	خالصی	عراق	کاظمین	آیت الله
۲۲	سید عبدالهادی	شیرازی	عراق	نجف	آیت الله
۲۳	سید محمود	شاهرودی	عراق	نجف	آیت الله
۲۴	شیخ عبدالحسین	امینی تبریزی	عراق	نجف	آیت الله
۲۵	سید مهدی کاظمی	اصفاهانی [اصفهان]	عراق	کاظمین - صحن شریف	حجت الاسلام
۲۶	حاجی سعید	(ابومجید)	عراق	کربلا - طویرج - محل استهلاک	
۲۷	سید مختار	هولیه	مصر	قاهره - مدرسه الازهر - الزاویة الغربیة	
۲۸	-	-	مصر	قاهره - مرکز جمعیت اخوان المسلمین	
۲۹	جماعت اخوت الاسلامی	-	مصر	قاهره - شارع الخیرالدین الله، قبه الفوزی	
۳۰	سید نورالدین محمد	الرفاعی	شرق اردن	[ناخوانا] مدرسه الثاغوب	
۳۱	محمد	قلاس	تونس	نهج القصبه - عدد ۱۰۱ - تونس	
۳۲	احمد	شریف	افریقای شرقی	زنگبار - صندوق البرید - ۴۶	[۱۳]
۳۳	الاستاد محمد	فوجه	تونس	نهج الباب مناره - عدد ۱۵	دارالکتب العربیة الشرقیة
۳۴	عبدالرحمن	لوتر	آلمان	هامبورگ - برگناید	جمعیت اسلامی
۳۵	شیخ مصطفی	تفتی (واعظ)	هند	بمبئی - بندی بازار - مسجد ایرانیان	تفه الاسلامی
۳۶	شیخ محمدرضا	پیشنماز	هند	بمبئی - بندی بازار - مسجد ایرانیان	حجت الاسلام
۳۷	مدرسه الواعظین	-	هند	لکهنو	

۳۸	وابسته مطبوعاتی	-	پاکستان	کراچی - سفارت ایران
۳۹	-	-	پاکستان	کراچی - کتابخانه دانشگاه افسری
۴۰	-	-	پاکستان	کراچی - مؤتمر عالم اسلامی
۴۱	محمود	امیری [اسیری یا دلیری]؟	خلیج فارس	بحرین - تجارتخانه
۴۲	رمضان علی	ملا علی	خلیج فارس	کویت - مدرسه [ناخوانا]
۴۳	-	-	ترکیه	اسلامبول - کتابخانه ژنرال - کنسولگری ایران
۴۴	شیخ عبدالطیف	مولوی	بیرمانی	رنگون - مغول مسجد - کوچه ۳
۴۵	علی اصغر			[روی این کلمه خط کشیده شده]
بشیر	افغان	هرات - سرای مختارزاده		
۴۶	سید محسن امین	عاطی	سوریه	دمشق - مجله خراب [احزاب]؟
۴۵	-	مقتدری	افغان	کابل - سفارت ایران
۴۶	عبدالله	الخالوالافغانی	حجاز	طرایف
۴۷	الشیخ عبدالله	نعمة	لبنان	صیدا
۴۸	سماحة الاستاد	مصالی الحاج	الجزایر	الجزیره - حزب الشعب
۴۹	سید محمد	امام جزایری	افریقای شرقی	زنگبار - صندوق پستی - وسیله سید مهدی زنگباری
۵۰	مرکز الاتحاد اسلامی للدعوة الاسلامیة	افریقای شرقی	افریقای شرقی	دوربان

۵۱	المركز العام لجمعيات شباب المسلمين	مصر	قاهره
۵۲	جمعية الحجاج	لبنان	بيروت - صندوق البريد ۷۸۵
۵۳	جماعة التقريب الدولي بالاسلام	مصر	قاهره
۵۴	جمعة اتحاد الشيعيه الاسلاميه	لبنان	بيروت
۵۵	مسجد مسلمين	فرانسه	پاریس پنجم - خیابان مونژ
۵۶	جعفر مشعون	آرژانتین	بوئنوس آیرس - ایران - سفارت ایران
۵۷	سید محمد قزوینی	عراق	بصره
۵۸	شیخ محمد شریعت	پاکستان	کراچی
۵۹	سید محمد تقی طالقانی	حجاز	مدینه
۶۰	قاضی نظر الاسلام (شاعر ارجمند)	پاکستان	کراچی
۶۱	دکتر محمد علی الحاج سالمین	هندوستان	بمبئی - محبوب نزل - مسافر خانه رود - تمبرا
۶۲	حاج شیخ محمد تقی	افغانستان	مزار شریف - کاشغر خان
۶۳	مركز العام لحزب الاتحاد الدستوری	عراق	بغداد
۶۴	چودهری خلیق الرحمان	پاکستان	کراچی - انجمن شعوب المسلمین
۶۵	مولانا ابوالکلام آزاد	هندوستان	دهلی - وزارت فرهنگ
۶۶	شیخ عباس الشیخ عبد الهادی	عراق	نجف اشرف - مدرسه الخلیلی
۶۷	شیخ حبیب آل ابراهیم	لبنان	بعلبک
۶۸	سید عبدالحسین الموسوی	لبنان	صور

۶۹	مولانا سیدحسین	احمد مدنی	هندوستان	آستان دهلی - دیوبند	رئیس جمعیت العلماء
۷۰	-	-	مصر	قاهره	جامعة الدول العربية
۷۱	عبدالامیر	السبیتی	عراق	بغداد	مطبع الراعی
۷۲	سماحة السید	حسین خانقاه	عراق	کرکوک	
۷۳	الحاج عبدالواحد	هاشم	اندونزی	جاکارتا - وزارة الشؤون الدينية	برگشت
۷۴	-	محمد ناصر	اندونزی	جاکارتا - حزب ماشومی	
۷۵	هاشم	سید داود	عراق	بغداد - بريد الكاظمينه	
۷۶	صفوت مامولا	محرم بوسنوی	مصر	قاهره - جامع الازهر	
۷۷	محمد	یحیی الیاس	المملكة العربية السعودية	الامام - المدرسه السعودیه	
۷۸	-	ایرانی	بحرین	منامه	تاجر محترم
۷۹	عبدالحسین	کریمی	بحرین		
۸۰	حاج حسین علی کاظم	کاظمی	بحرین		
۸۱	الشیخ عبدالطیف		بحرین		سامه العلامه
۸۲	علی	دشتی	بحرین		
۸۳	حاج حسن	بل جیک	بحرین	بازار بوشهری ها	
۸۴	ملاغلام	اشکنانی	بحرین	محرق - مدرسه اتحاد ملی	
۸۵	انجمن مسلمانان عرب		کانادا	البرتا - ادمونتون	
۸۶	انجمن اسلامی ویندسور		کانادا	انتاریو - ویند سور	
۸۷	مدیر مجله عرب کانادائی		کانادا	منرال کبک - مستر مسعود	
۸۸	سید میرعلی	احمد حجت	افغانستان	کابل - چنداول	
۸۹	سیدعلی اصغر	شعاع الواعظین	افغانستان	کابل - چنداول	

۹۰	شیخ محمد امین	-	افغانستان	کابل - قلعه افشار
۹۱	سید ابوالقاسم	واعظ	افغانستان	هرات
۹۲	الامیر شیخ عبدالله	سالم الصباح	کویت	البلاط
۹۳	الامیر سلمان	آل الحمد	بحرین	البلاط
۹۴	سید محمد	معلم	عراق	النجف متعهد الکهرباء و ملا نابیب الماء
۹۵	-	-	عراق	النجف مکتبه مدرسه الایروانی
۹۶	سید عبدالحسین	ذوالریاستین	عراق	النجف - مکتبه مدرسه الحاجی
۹۷	دکتر محمد تقی	جهانلی	عراق	بغداد
۹۸	شیخ محمد تقی	واعظ زاده	عراق	نجف - مدرسه قوام
۹۹	میرزا	قادیانی	پنجاب - رہوہ	پاکستان
۱۰۰	فتحی محمد صادق	محمود	مصر	اسکندریہ - حی الحفرة قاہرہ - صندوق البريد ۱۱۲
۱۰۱	دارالتبلیغ اسلام	-	مصر	قاہرہ - صندوق البريد ۱۱۲
۱۰۲	فضیلہ الشیخ شیخ احمد	الشر باصی	-	کویت
۱۰۳	سید زین العابدین	کاشانی	-	کویت
۱۰۴	میرزا علی	اسکوئی	-	کویت
۱۰۵	حاج یوسف	شیرین	-	کویت
۱۰۶	سید ہاشم	بہبہانی	-	کویت
۱۰۷	سید تصدیق حسین	القادری	عراق	بغداد - باب لاغا مکرر بود
۱۰۸	حضرت	نور المشایخ	افغانستان	کابل - محلہ شور بازار
۱۰۹	شیخ علوی	مالکی	المملکة العربیة السعودیہ	مکہ - مدرسه عثمان قاری
۱۱۰	شیخ ابراهیم	وصابی	المملکة	

				ابن ضباع - مدرسه عثمان قاری	العربية السعودية
الكاتب الاذربايجانى	طرابلس - شارع الزهره - صندوق بريد ٢٧٥ بوسيله جريدة العرفه	لبنان	حسينى	السيد مهدي	١١١
	كربلا - شارع الامير فيصل - ادوات الكهرباء	عراق	آل طعمه	سيد محمدعلى	١١٢
	بيروت	لبنان	-	دار المقاصد الخيرية الاسلاميه	١١٣
	دمشق	سوريه	-	المعهد العربي الاسلامى	١١٤
	بصرة العشار قريب دار سيد سعيد الحكيم	عراق	العطيه	السيد محمد	١١٥
	قطر	خليج فارس	عاملى	سيد جواد	١١٦
	تونس - ١٣ نهج دار الخلافه - منظمة الشبيبة المدرسيه	تونس	المستورى	ابوبكر بن كريم	١١٧
	تونس - ٥٨ نهج الكنيسة - مكتبة النجاح	تونس	-	الهادى بن عبدالغنى	١١٨
صاحب الذريعه الى تصانيف الشيعه	نجف	عراق	تهرانى	شيخ آغا بزرگ	١١٩
	سلميه - المدرسه الثانويه الرزاعيه	سوريه	مردا [؟]	السيد محيى الدين	١٢٠
بوسيله علامه الطهرانى الشيخ آغا بزرگ صاحب الذريعه	القاهره - شارع عبدالخالق ثروت [؟] جمعيه التحرير المغرب العربى	مصر	الابراهيمى	الشيخ محمد البشير	١٢١
	نجف	العراق	الشبيبي	الشيخ محمد	١٢٢
	قطوان - شارع المسجد الاعظم - عمارت بنى شهاب	مراكش شمالى	المودن	محمد	١٢٣
	اسكندريه - ٧١ شارع النبى دانيال - قسم مراتبه القطن و منع الخلط	مصر	ياقوت	محمد السيد	١٢٤

۱۲۵	زکریا محمّد	عبدالرحیم	مصر	القاهره - ۱۹ شارع مصطفی عمر - بحدائق القیة
۱۲۶	خلیل	شرف الدین	هند	بمبئی - ۲۹ خیابان محمّدعلی، بمبای ۳، مطبعه «ق»
۱۲۷	دائرة المعارف - الاسلامیه و دار المطبوعات الشرقيه	-	هند	حیدر آباد کن
۱۲۸	المدير العام لمعرض الدولى لدمشق		سوریه	دمشق - ۱۸۷ شارع بغداد
۱۲۹	الشركة التونسية لفنون الرسم		تونس	۷ مکرر - نهج سيد البناء
۱۳۰	ابراهيم	القطايفی	مصر	قاهره - المعاون لوزارة الامور الاجتماعية
۱۳۱	جمعیت مسلمین شاکر		فنلاند	[در برگه جداگانه ذکر شده]
۱۳۲	جمعیت الاسلام محی اليابان جمعیه مسلمین اليابان		(به زبان ژاپنی)	[در برگه جداگانه ذکر شده]

۲) مطبوعات خارج ایران

شماره	اسم	فامیل [نام نشریه]	محل [کشور]	نشانی [شهر]
۱	جریده	مدینه المنوره	حجاز	مدینه
۲	مجله	الحج	حجاز	مکه
۳	مجله	رساله الاسلام	مصر	قاهره
۴	مجله	لواء الاسلام	مصر	قاهره
۵	مجله	المصّور	مصر	قاهره
۶	مجله	الهلال	مصر	قاهره
۷	مجله	الانتین	مصر	قاهره
۸	جریده	المصری	مصر	قاهره

۹	جریده	الجمهوریه	مصر	قاهره
۱۰	جریده	چهره نما	مصر	قاهره
۱۱	جریده	العسس	مصر	قاهره
۱۲	جریده	الزمان	مصر	قاهره
۱۳	جریده	البلاد	مصر	قاهره
۱۴	جریده	اخبار الیوم	مصر	قاهره
۱۵	جریده	الرابطة الاسلامیه	مصر	قاهره
۱۶	مجله	البرید الاسلامی	مصر	قاهره- ۸۳ شارع - جزیره بدران
۱۷	مجله	رساله پاکستان	مصر	قاهره- سفارت پاکستان
۱۸	مجله	المسلم	مصر	قاهره
۱۹	جریده	البلاغ	عراق	بغداد- صندوق البرید ۴۰۴
۲۰	مجله	المعتمد	مراکش	قطوان
۲۱	جریده	الفصول	مصر	قاهره- ۱۷ ش- شریف پاشا
۲۲	جریده	ملت	ترکیه	اسلامبول
۲۳	مجله	ایسلامیک لیتریچر	پاکستان	لاهور
۲۴	جریده	مسلم ریویو	هندوستان	لکهنو
۲۵	مجله	سید الاخبار	هندوستان	حیدرآباد کن
۲۶	مجله	اسلام العرب	انگلیس	کاردیف
۲۷	جریده	ایسلامیک ریویو	فرانسه	پاریس دوم- خیابان دیوین، شماره ۳۶
۲۸	مجله	ایسلامیک ریویو	انگلستان	لندن - دوکینک
۲۹	مجله	این ایران	نیویورگ	آمریکا- اتازونی
۳۰	جریده	لانا تورا (الفطرة)	آرژانتین	بوئنوس آیرس
۳۱	مجله	اسلام مجله سی	فلاند	-
۳۲	مجله	ایلالی	اندونزی	جاکارتا / برگشت [شده]
۳۳	مجله	عسکری	هندوستان	بمبئی سیواچی پارک
۳۴		انجمن دنیائی ملل	سویس	ژنو- [فعالیت انجمن] برای تنظیم قانون جهانی [میباشد]

بنغازی	لیبیا	لیبیا	مجله	۳۵
کابل - اتم کل گته	افغانستان	ژوندون	مجله	۳۶
کابل - انیس اداره	افغانستان	انیس	جریده	۳۷
دمشق - ص. پ ۸۰۸	سوریه	المسلمین	مجله	۳۸
بغداد - رقم البرید ۲۳۳	عراق	السیاسة	جریده	۳۹
قاهره ۱۸ شارع - محمدسعید پاشا	مصر	روز الیوسف	جریده	۴۰
بصره	عراق	البصره	جریده	۴۱
نجف	عراق	العزى	مجله	۴۲
بغداد - شارع المتنبی	عراق	السجل	جریده	۴۳
بیروت - صندوق البرید ۸۷۸	لبنان	الادیب	مجله	۴۴
بیروت دارالالواح السور	لبنان	الالواح	مجله	۴۵
صیداء - دارل هاتف	لبنان	العرفان	مجله	۴۶
بیروت	لبنان	الاحد	جریده	۴۷
بیروت	لبنان	السفیر	جریده	۴۸
بیروت	لبنان	السنبائل	مجله	۴۹
بیروت - ساحة الشهداء...	لبنان	الاسواق التجاریه	جریده	۵۰
دمشق	سوریه	الشوری	جریده	۵۱
قدس	اردن هاشمی	فلسطین	روزنامه	۵۲
شیر پورت	آفریقای جنوبی	اسلامیک اکسپرس	مجله	۵۳
دوربان	مراکش فرانسه	رأى العام	جریده	۵۴
مستعانم	آفریقای شرقی	ایندیای ریویو	مجله	۵۵
دمشق - مطابع ابن زیدون	الجزیره	المرشد	مجله	۵۶
الجزیره	سوریه	کل جدید	مجله	۵۷
تونس	الجزایر	البلاغ الجزایری	مجله	۵۸
تونس	تونس	الافریقای الشمالیه	جریده	۵۹
قطوان	مراکش اسپانیولی	انیس	مجله	۶۰
مدینه تونس - ۶۴ نهج پاشا	تونس	الاسبوع التونسیه	جریده	۶۱

۶۲	مجله	الوزیر	تونس	تونس
۶۳	جریده	اليقظه	عراق	بغداد- صندوق البريد ۱۶۴
۶۴	جریده	الاهرام	مصر	قاهره- دارالاهرام- ۱۴ شارع مظلوم بك
۶۵	مجله	العالم العربی	مصر	قاهره- دار العام العربی- ۵۳ شارع ابراهيم پاشا
۶۶	جریده	الهاتف	عراق	بغداد- الاستاد جعفر الخليلی
۶۷	مجله	علم النفس	مصر	قاهره- ۴۸ شارع الاميره- نادية العجوزه- مدينه الاوقاف
۶۸	مجله	الناشر المصری	مصر	قاهره- مركز الاتحاد و المصورى العام لدور النشر و المكتبات
۶۹	مجله	الرساله	اتازونى	
۷۰	مجله	الاشتراكيه	لبنان	بيروت
۷۱	مجله	الحديث	سوريه	حلب
۷۲	مجله	المنهل	حجاز	مكه
۷۳	جریده	الزمان	عراق	بغداد- صندوق البريد ۱۱۷
۷۴		الثقافة الوطنيه	لبنان	بيروت- الصيفى شارع الارزملك
۷۵	جریده	الاتحاد الدستوري	عراق	بغداد- جديد حسن پاشا- خلف جامع الملك
۷۶	جریده	ام القرى	حجاز	مكه
۷۷	جریده	البلاد السعوديه	حجاز	رياض
۷۸	مجله	الازهر	مصر	قاهره- جامعه الازهر
۷۹	روزنامه	آزاد افغانستان	پاكستان	صدرپيشاور- تمير ۲۴
۸۰	جریده	سيا	يمن	تفر
۸۱	مجله	الدعوه	مصر	قاهره
۸۲	جریده	الزهرة	تونس	تونس
۸۳	جریده	الامه	عراق	بغداد

عمان	شرق الاردن	العلم الجديد	مجله	۸۴
رباط	مراکش	رأى العالم	جریده	۸۵
بغداد- نادى الشباب الرياضی- البتاویین	عراق	الشباب	جریده	۸۶
بغداد- صندوق البريد ۳۳	عراق	صوت الاهالی	جریده	۸۷
مطبعة دارالسلام	عراق	الجهاد	جریده	۸۸
جاکارتا- وزارة الاستعلامات	اندونزی	الشؤون الاندونسیه	مجله	۸۹
جاکارتا	اندونزی	صوت اندونسیه	مجله	۹۰
دمشق- اللرویشیه	سوریه	التمدن الاسلامی	مجله	۹۱
قاهره- ۲۲ شارع البرکة الناصريه- السیده زینب- مركز العام لشباب محمّد	مصر	صوت الاسلام	جریده	۹۲
منامه	بحرین	القافلہ	جریده	۹۳
منامه	بحرین	الخمیلہ	جریده	۹۴
بیروت	لبنان	صوت بحرین	مجله	۹۵
اسلامبول	ترکیه	نور اسلام	مجله	۹۶
کابل- جاده میوند	افغانستان	برگ سبز	مجله	۹۷
کابل- جاده میوند- آپارتمان ۳۷	افغانستان	اقتصاد	مجله	۹۸
کابل- علی آباد	افغانستان	کره‌ند	مجله	۹۹
قندهار- شهید انووات	افغانستان	طلوع افغان	روزنامه	۱۰۰
کابل- جاده ابن سینا- انجمن تاریخ	افغانستان	آریانا	مجله	۱۰۱
قاهره- ۴.ش. السيد البلاوی- الحملیة الجدیده	مصر	الوعی الجدید	جریده	۱۰۲
صنعا	یمن	الایمان	مجله	۱۰۳
خرطوم- الاتحاد العام النقابات عمال السودان	سودان	الطلیعه	جریده	۱۰۴
طرابلس- شارع الزهره- صندوق البريد ۲۷۵	لبنان	العرفه	جریده	۱۰۵

مجلس الهند الربط الثقافيه	هند	ثقافة الهند	مجله	۱۰۶
تونس - نهج النار - رقم ۱۰	تونس	الارض	جریده	۱۰۷
دمشق	سوريا	الاذاعة السورية	مجله	۱۰۸
بيروت / مكرر بود	لبنان	الاشتراكية	جریده	۱۰۹
الجزاير	الجزاير	تزاس	مجله	۱۱۰
بيروت ص.پ ۶۷۱	لبنان	الطريق	مجله	۱۱۱
دمشق	سوريه	اللواء	جریده	۱۱۲
حمص	سوريه	الفجر	جریده	۱۱۳
حماه	سوريه	العاصي	جریده	۱۱۴
بيروت ص.پ ۴۱۲۳	لبنان	الادب	مجله	۱۱۵
حمص	سوريه	المهدي	جریده	۱۱۶
دمشق	سوريه	النصر	جریده	۱۱۷
قاهره	مصر	صباح الخير	مجله	۱۱۸
بغداد ص.پ ۱۶۴ / مكرر بود	عراق	اليقظه	مجله	۱۱۹
نادى الثقافة الوطنيه	كويت	ايمان	مجله	۱۲۰
عمان	اردن	العلم الجديد	مجله	۱۲۱
بغداد صندوق البريد ۲۲۲	عراق	لواء الاستقلال	جریده	۱۲۲
دينروت ميشگان	اتازونى	الحيات الاسلاميه	مجله	۱۲۳
بغداد - محمدمحمود الصواف	عراق	الافوة الاسلاميه	مجله	۱۲۴
بغداد	عراق	فجر الجديد	جریده	۱۲۵
دمشق - شارع الفردوس	سوريه	اليوم	جریده	۱۲۶
دمشق	سوريه	اللواء	جریده	۱۲۷
دمشق	سوريه	الميادين	جریده	۱۲۸
نهج التساهل - عدد ۱	تونس	التونس الاقتصادية	جریده	۱۲۹
بيروت	لبنان	البخت	جریده	۱۳۰
كابل مطبعي نحنكه	افغانستان	اصلاح	روزنامه	۱۳۱
بنغازى	ليبي	طرابلس غرب	جریده	۱۳۲
سلمية	سوريه	الغدیر	مجله	۱۳۳